

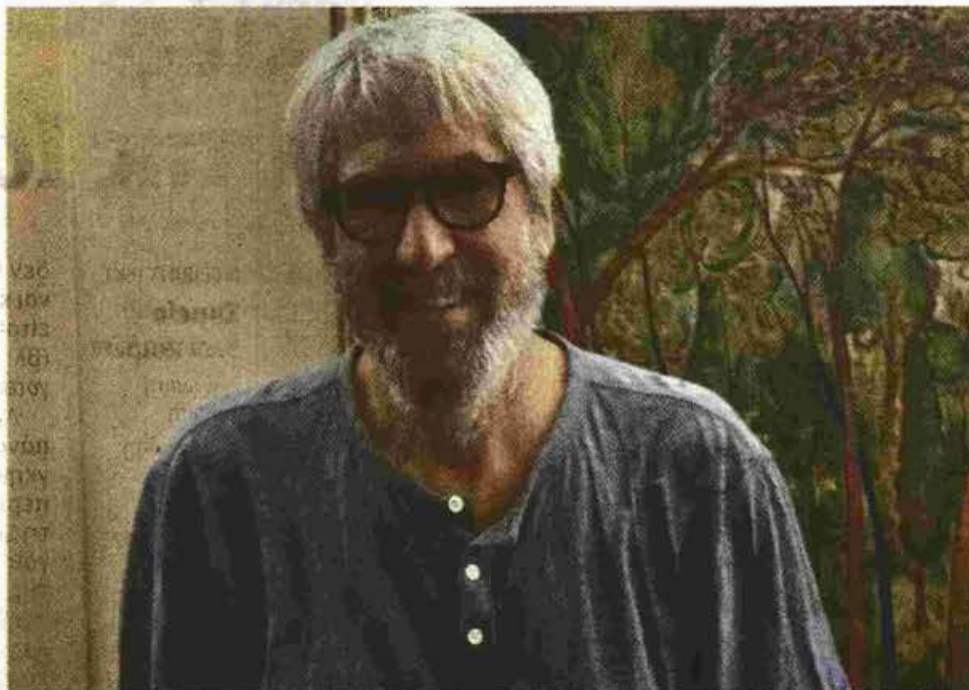
ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΣ ΦΑΝΤΗ

Στο μυθιστόρημα του Νίκου Αμανίτη, η αφήγηση ελίσσεται γύρω από την προσπάθεια ανασύστασης της πορείας του ζωγράφου Νίκου Μπαλογιάννη, επιτυγχάνοντας τη ζωντανή ανάδειξη μιας εποχής που πλέον, τις περισσότερες φορές, προσεγγίζεται μόνο ως ίχνος, διαμεσολαβημένη μνήμη και παγιωμένη εξιστόρηση. Στο παρόν βιβλίο, με έναυσμα ένα αυθεντικό τεκμήριο - μια μακροσκελή ερωτική επιστολή του ζωγράφου κατά την περίοδο της Κατοχής- ο Αμανίτης εισχωρεί σταδιακά σε ένα αχαρτογράφητο αφηγηματικό πεδίο, όπου το παρελθόν του ζωγράφου, η ιστορική συγκυρία και η σύγχρονη έρευνα καταφέρνουν να συμβαδίσουν και να αλληλοδιασταυρωθούν, εμπλουτίζοντας σε βάθος και ανατροφοδοτώντας με τρόπο αποκαλυπτικό η μία την άλλη.

Από το 2020, ο Αμανίτης, με τη βοήθεια της κόρης του ζωγράφου, ξεκινά μια παθιασμένη, επίμονη και μεθοδική διαδικασία ιστορικής και χρονογραφικής ανίχνευσης. Αρχεία, επιστολές, φωτογραφίες, δημόσια έγγραφα, δημοσιεύματα και προσωπικά ίχνη του Μπαλογιάννη, καλλιτεχνικές του δημιουργίες, ακόμη και κατάλογοι εστιατορίων, παλιές διευθύνσεις ή εισιτήρια, συναρθρώνονται, όχι μόνο για να αποκαταστήσουν τη μορφή ενός καλλιτέχνη που άδικα έμεινε στο περιθώριο της επίσημης ιστορίας, αλλά και για να φωτίσουν τον 20ό αιώνα στις πιο ταραγμένες φάσεις του.

Το ανεπίδοτο γράμμα του Μπαλογιάννη, γραμμένο στα γαλλικά, σε ρολό χαρτί μήκους 27 μέτρων, εκτός από κεντρικός αφηγηματικός και συναισθηματικός πυρήνας, αναδεικνύεται σε ντοκουμέντο σπάνιας δύναμης, χάρη στη διεισδυτική ματιά και τα σχόλια του συγγραφέα, τη μεταφραστική (και όχι μόνο) εργασία της Ρούλας Γεωργακοπούλου, καθώς και την άμεση ή έμμεση συνδρομή πολλών γνωστών προσωπικοτήτων και φίλων.

Στην επιστολή, ο τριαντάχρονος τότε Μπαλογιάννης, από την κατεχόμενη Αθήνα, απευθύνεται στη μυστηριώδη Μουν, τη Γαλλίδα ζωγράφο που αγάπησε στο Παρίσι λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος. Μέσα από την κατάθεσή του περνούν το άχθος της Κατοχής, η πείνα, το κρύο, η καλ-

Νίκος Αμανίτης

Στο περιθώριο της Ιστορίας

λιτεχνική αγωνία, η πολιτική στράτευση, η μνήμη των παρισινών χρόνων, αλλά και η πίστη στον έρωτα ως πράξη αντίστασης στον όλεθρο. Ο Αμανίτης, παρακολουθώντας τις συνδέσεις αλλά και τις αποκλίσεις των δύο προσώπων, ενώνει χάσματα και σπαράγματα, δίνοντας ξανά πνοή τόσο στις ιστορίες τους όσο και στην εποχή τους. Μεταπλάθει έτσι τη μνήμη τους σε ενσάρκωμένη αφήγηση, ακόμη και όταν σημαντικά γεγονότα μένουν αμετάκλητα στο σκοτάδι.

Αξιοποιώντας τη μακρόχρονη δημοσιογραφική του εμπειρία και αποκτώντας πρόσβαση σε δυσπρόσιτες πλέον πηγές και γραπτά ντοκουμέντα, δεν περιορίζεται στη διαδρομή του ζωγράφου και στον τρόπο με τον οποίο οι εξωτερικές συνθήκες επεμβαίνουν βίαια στην ιδιωτική του σφαίρα, αλλά διερευνά ταυτόχρονα μια μεγάλη ιστορική περίοδο, που αγγίζει τον Μεσοπόλεμο, τον Δεύτερο Παγκόσμιο, την Αντίσταση, τη μεταπολεμική Ευρώπη και την αμερικανική μετανάστευση. Στο βιβλίο του, ο Μπαλογιάννης εμφανίζεται ως ζωγράφος με σπουδές στο Παρίσι, στρατιώτης στον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο, μέλος του ΕΑΜ, επιβάτης του θρυλικού «Ματαρόα» και, αργότερα, μετανάστης στην Αμερική, όπου εργάστη-

κε κυρίως στο μέταλλο, αναζητώντας αναγνώριση και σταθερότητα. Ταυτόχρονα, η Μουν, η Γαλλίδα αγαπημένη του, αναδύεται ως πρόσωπο εξίσου καθοριστικό, παρούσα μέσα από την απουσία της, την αδιέξοδη αναμονή του, τα αναπάντητα ερωτήματα.

Η Αθήνα της δεκαετίας του '30 και της Κατοχής, τα σπίτια, τα ατελιέ, τα συναπαντήματα με γνωστούς ποιητές, καλλιτέχνες, διανοούμενους, το Βατραχονήσι, η Πλάκα, το Ζάππειο, το Σύνταγμα, οι χοροί, οι έρωτες, οι στερήσεις αναβιώνουν με λεπτομέρειες καθημερινότητας. Τα πρόσωπα «δραπετεύουν» από τις φωτογραφίες, περπατούν στους δρόμους, συνομιλούν, ερωτεύονται, αγωνίζονται. Το Παρίσι του 1939, αντίστοιχα, αποδίδεται ως χώρος καλλιτεχνικής ζύμωσης και ελευθερίας, ενώ η Αμερική προβάλλει κυρίως ως τόπος επιβίωσης και επανεκκίνησης.

Στον *Αγνοούμενο του Ματαρόα*, η σειρά δεν είναι γραμμική· ο χρόνος κινείται μπρος-πίσω, όπως συμβαίνει στο scroll του ζωγράφου αλλά και στην έρευνα του συγγραφέα, ο οποίος διαρκώς παρεμβαίνει, σχολιάζει, διορθώνει, διασταυρώνει ή αναστοχάζεται πάνω σε γεγονότα, μύθους, προφορικές ή γραπτές

μαρτυρίες, επιτρέποντας στον αναγνώστη να παρακολουθήσει όχι μόνο το αποτέλεσμα αλλά και τον συχνά αιφνίδιο ή παράδοξο τρόπο με τον οποίο αυτό επιτυγχάνεται.

Η αφήγηση προσεγγίζει τα εξωτερικά γεγονότα εκ των έσω, γίνεται ο φακός μέσα από τον οποίο παρακολουθούμε κομβικές ιστορικές και ατομικές μετατοπίσεις: τον πόλεμο και την ειρήνη, την αισιοδοξία αλλά και

Στον Αγνοούμενο του Ματαρόα, η σειρά δεν είναι γραμμική· ο χρόνος κινείται μπρος-πίσω, όπως συμβαίνει στο scroll του ζωγράφου αλλά και στην έρευνα του συγγραφέα, ο οποίος διαρκώς παρεμβαίνει, σχολιάζει, διορθώνει, διασταυρώνει ή αναστοχάζεται πάνω σε γεγονότα, μύθους, προφορικές ή γραπτές μαρτυρίες, επιτρέποντας στον αναγνώστη να παρακολουθήσει όχι μόνο το αποτέλεσμα αλλά και τον συχνά αιφνίδιο ή παράδοξο τρόπο με τον οποίο αυτό επιτυγχάνεται

την απογοήτευση καλλιτεχνών όπως ο Μπαλογιάννης, ο οποίος μέχρι το τέλος του δεν έπαψε να ταλανίζεται και να αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στον καλλιτεχνικό του οίστρο και τη βιοποριστική ανάγκη. Πρόκειται για ένα πολύτροπο, υβριδικό καλειδοσκόπιο, εντός του οποίου η μεγάλη Ιστορία αποκαλύπτεται χωρίς ιεραρχήσεις, ως ζωντανός οργανισμός και όχι μόνο ως φόντο· μια συναρπαστική μυθιστορία, που επιτρέπει στον αναγνώστη να κινηθεί με άνεση ανάμεσα στο τεκμηριωμένο και στο βιωματικό, στο παρελθόν και στο παρόν της ανάγνωσης.

Ανοιχτό Βιβλίο

ΝΙΚΟΣ ΑΜΑΝΙΤΗΣ
Ο αγνοούμενος του Ματαρόα
Σελ. 672
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, 2025